

Kutsalın Ziyareti: İnanç Turizminin Altında Yatan Güdüler ve Karadeniz Bölgesi İnanç Turizmi Potansiyeli

Visit of the Sacred: Motives Under Belief Tourism and Black Sea Region Belief Tourism Potential

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Yahya TURAN*

Gönderim Tarihi: 30.01.2020 | Kabul Tarihi: 20.03.2020

Özet

İnanç turizmi, insanlık tarihinde en eski turizm biçimlerinden biridir. Kişi, manevi tatmin, iç huzur bulma arzusuyla çeşitli inanç merkezlerine ziyarette bulunur. İnsanları böyle bir tecrübeyi yaşamaya yönelten bazı etkenler bulunmaktadır. İşte bu çalışma, insanları inanç turizmine yönelten etkenleri anlamayı, Doğu Karadeniz bölgesinin inanç turizmi bakımından yerine belirlemeyi ve Doğu Karadeniz’de inanç turizmi potansiyelini artırmaya yönelik politikalara katkı sunacak öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Doğu Karadeniz bölgesi, ilk çağlardan itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan birçok inanç ve kültüre ev sahipliği yapan Doğu Karadeniz, bu kültür ve inançlara ait birçok eseri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle Karadeniz bölgesinin, çeşitli inanç ve kültürler açısından önemli bir inanç turizmi potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Eşsiz doğal güzelliği yanında tarihi, sanatsal ve mistik değere sahip eserleri barındıran bu bölge, gelecekte önemli bir inanç turizmi merkezine dönüşmesi bakımından bazı politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır.

İlk olarak Doğu Karadeniz bölgesinde inanç turizmi açısından önem arz eden eserlerin öncelikle en önemlilerin aslına uygun olarak restorasyonu kritik bir adım olarak söylenebilir. Çünkü bir defa yapılan yatırım, memnuniyetin sağlanması halinde uzun süre ziyaretçi artışını sağlayacaktır. Turizm arz kaynaklarının çokluğu yanında tanıtımı da önemlidir. Kitle iletişim aracı olan İnternetin bu bölgenin tanıtımında etkin olarak kullanılması, çeşitli dillerde sayfalar hazırlanması, yurtdışı ve yurtiçi önemli turizm acentelerinin temsilcilerine bölgeyi tanıtıcı etkinlikler düzenlenmesi bu bölgenin inanç turizmi potansiyelini artırmak bakımından önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Psikoloji, Turizm, İnanç, İnanç turizmi, Doğu Karadeniz, güdü.

Abstract

Faith tourism is one of the oldest forms of tourism in human history. The person visits various centers of faith for spiritual satisfaction and inner peace. There are some factors that direct people into living such an experience. The aim of this study is to present the proposals which will contribute to the policy towards increasing the potential of belief tourism in the East Black Sea region and to determine the factors that orient people towards faith tourism, instead of the Eastern Black Sea region in terms of religious tourism.

The Eastern Black Sea region has been used as a settlement since the earliest times. The Eastern Black Sea, which hosts many faiths and cultures in this respect, also has many works belonging to these cultures and beliefs. In this respect, it can be said that the Black Sea region has an important belief tourism potential in terms of various beliefs and cultures. In addition to its unique natural beauty, this region, which has historical, artistic and mystical artifacts, needs some policies to be developed in the future as an important center of belief tourism.

First of all, it can be said that restoration of the most important ones is primarily a critical step in the works that are important in terms of religious tourism in the Eastern Black Sea region. Because a one-time investment will provide a long-term visitor increase if satisfaction is ensured. In addition to the multitude of tourism supply sources, promotion is also important. It can be said that the Internet, which is the mass media, is used effectively in the promotion of this region, pages are prepared in various languages, and events promoting the region to representatives of foreign and domestic major tourism agencies are important in terms of increasing the religious tourism potential of this region.

Keywords: Psychology, Tourism, Faith, Faith tourism, Eastern Black Sea, motive.

Giriş

Karmaşık bir varlık olan insanın davranışları da oldukça karmaşıktır. İnsanın bir davranışa yönelmesinin altında bazı güdüler bulunmaktadır. Bu güdüler çeşitli istek ve ihtiyaçlardan ortaya çıkar ve insanı bunların tatmini yönünde bir kısım davranışlara zorlar (Smith vd., 2016, 353; Baymur, 1993, 64; Hökelekli, 1993, 80). Bu durum turizm alanı için de geçerlidir. Yani bireyi turizme yönelten bazı motivasyon kaynaklarından bahsetmek mümkündür. Değişik bölge ve yerleri gezmek, tarihi kalıntıları incelemek, kutsal mekanları ziyaret etmek, dini ayin ve törenlere katılmak gibi çeşitli turistik faaliyetlerin temelinde merak, köklerini aramak, arınmak, kutsalla yakın olmak gibi güdülerin bulunduğu söylenebilir (Küçük, 2010, 759; Özpay, 2017, 938). Bu çalışma ise, inanç turizmi altında yatan temel güdeleri tartışmayı, Karadeniz bölgesinde bulunan kutsal mekanların daha fazla ziyaret edilmesine yönelik oluşturulacak politikalara bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu alanla ilgili literatür incelendiğinde, ağırlıklı olarak Türkiye’de inanç turizmi bağlamında belli bir şehir ve/veya kutsal mekanı konu edinen çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Küçük (2010), “İnanç Turizmi Açısından Türkiye” isimli çalışmasıyla, Türkiye’deki inanç turizmine genel bir bakış kazandırmıştır. Uyanık (2011)’ın Midyat’a yönelik inanç turizmini konu edinen çalışması, bu türde çalışmalara örnek olarak söylenebilir. Özşahin (2012)’in, Mekke’ye yapılan HAC ziyaretlerini incelediği araştırma, inanç turizmine en iyi örneklerden biri olarak sunulmuştur. Karadeniz bölgesinde inanç turizmi üzerine yapılan bir çalışmada ise, türbe ziyaretlerine yöre halkının bakış açıları incelenmiştir (Bekdemir ve Sezer, 2013). Oymak (2013), Harput’ta bulunan kutsal mekanları inanç turizmi açısından ele almıştır. Cilacı (2003), Eyüp Sultan’a inanç turizmi bağlamında yapılan hareketlilikleri incelemiştir. Paksoy ve Paksoy (2013) yaptıkları bir çalışmada Ashab-ı Kehf’i inanç turizmi çerçevesinde değerlendirmiştir. Türkiye’deki inanç turizmine genel bir bakış getiren Aksoy (2002), Hıristiyanlıkta inanç turizminin yerini belirlemeye çalışmıştır. Özpay (2017), Malatya’da bulunan kutsal balıklı gölü inanç turizmi bağlamında ele almıştır. Sargın (2006), Hıristiyanlık açısından önem taşıyan Isparta’nın Yalvaç ilçesini inanç turizmi bağlamında incelemiştir. Bu çalışmalar dışında Karaman halkının inanç turizmine bakışını (Şahiner, 2012), İzmir’in inanç turizmi potansiyelini (Avcı, 2011), Şanlıurfa ve Konya illerinin inanç turizmi potansiyeli ve halkın inanç turizmine bakışını karşılaştırmalı olarak (Göktaş, 2016) ele alan tez çalışmaları da literatürde yer almaktadır.

İnanç ve Kutsal Mekanlar

Kelime olarak inanç, “bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; Tanrı’ya bir dine inama, birine duyulan güven ve inanılan öğreti demektir” (Kızılgeçit, 2017, 22). Dini alana ait varlık, olay, olgularla ilgili inanca dini inanç, başka bir ifadeyle iman denir (Certel, 2016, 98). Dolayısıyla dini literatürde inanç, yüce bir varlığa iman çerçevesinde bir kısım emirlere ve hükümlere boyun eğmeyi, gönülden bağlanmayı ifade etmektedir.

İnanç, insanın biliş, duyuş, irade ve davranışlarının bütününe ilgilendiren çok boyutlu bir eylemdir (Mehmedoğlu, 2013, 47). Şüpheden kesinliğe kadar kabul etmenin her türlü, inanç kavramıyla ifade edilebilir (Certel, 2003, 83). Bu bakış açısıyla ele alındığında, inanan bireyin tüm duygu, düşünce, istek ve davranışlarında inancının etkili olacağı söylenebilir. Yani inanç, kişiyi gönülden bağlayan (TDK, 2005, 965), kişide güçlü bir irade ve belli davranışları yerine getirmeye yönelik eşsiz bir motivasyon oluşturan bağlılıklar şeklinde ifade edilebilir.

Yüce bir varlığa inanmanın altında bazı psikolojik etkenler bulunmaktadır. İnsanın tabiat karşısında güçsüz ve çaresiz olması dolayısıyla kendisini güvende hissettirecek yüce bir varlık inancına yönelme arzusu böyle bir güdüdür. Tarih boyunca insanların dini davranışlarının altında, yüce olan varlıkla iyi geçinme, ona yakın olma, onun gazabından korunma ve nimetlere bol miktarda sahip olma gibi isteklerin bulunduğu anlaşılmaktadır (Turan, 1999, 1). Yine felsefe tarihi incelendiğinde, ilkçağdan itibaren insanın, sürekli olarak nasıl ve neden var olduğu, evrenin ve insanın özünün ne olduğu sorularına cevap aradığı görülmektedir (Tanrıverdi, 2014, 175). Bu sorgulama sürecinde

insan, evren içerisinde kendi yerini belirlemeye çalışmıştır. Bu sorular, sonuç itibarıyla bireyi, güçlü ve kudretli bir yaratıcıya ulaştırmada önemli bir rol oynamıştır. Ölüm korkusu ve ölümsüzlük arzusu da bu çerçevede ele alınabilecek güdülerden biridir. İnsan, hayatın son aşaması olan ölüm gerçeğini bilmesine rağmen ölümsüz olma, ebedi yaşama sahip olma arzusu içerisinde. Ölümden korkan ve ölümsüz olmanın peşinde koşan insanın bu arzusunu dini inanışlarla tatmine ulaştırdığı söylenebilir. Ruhların ölümsüz olmasına inanç yanında sonsuz bir ahiret hayatına iman, insanın ruhunun derinliklerinde var olan ölümsüzlük arzusunu tatmine ulaştıracaktır. Yine insanın kendisini suçlu ve günahkâr hissetmesi de dini inanışa yönelmesinin altındaki güdülerden biri olarak kabul edilmektedir (Hökelekli, 1993, 81-121; Mehmedoğlu, 2013, 56-74; Peker, 2016, 76-85; Certel, 2016, 104-110). İnsanın iç dünyasında derin ve güçlü bir yer edinen dini inanç, bireyi kutsalla ilişkiye sevk edecektir.

Kutsal ise “güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes, tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen, kutsi, mukaddes, lahut” anlamlarına gelmektedir (TDK, web). Aslen dinin esas konusu Tanrı'nın kendisidir (Alıcı, 2005, 80). Tanrı ile ilişki ve etkileşim içerisinde olan her şey de kutsallaşır. Dini metinler ve mekanlar, hac mahalleri gibi, din tarafından değer ve önem atfedilen her şey kutsallık kazanır. Yaratıcıya yakın olmak, O'nun gazabından korunmak ve daha çok nimete sahip olmak gibi psikolojik güdülerle hareket eden insanın, tarihte çok tanrılı dinlerin hüküm sürdüğü dönemlerde ve tek tanrılı dinlerin başlangıcından buyana adak sunmak ve dua etmek gibi bireyi tanrıya yakınlaştırmaya yönelik ibadetleri yapmak üzere en büyük dini yapıları ziyaret ettiği bilinmektedir (Doğaner, 2009, 338). İnsanı her yönüyle saran inancın önem verdiği ve kutsallık kazandırdığı mekân ve mabetler, tarih boyunca inanan insanlar için cazibe merkezleri olmuşlardır. Çünkü buraları ziyaret etmek bireyin dini tecrübe yaşamasına, yaratıcısına yakınlaşmasına, onun sevgisini kazanmasına vesile olacaktır. Yaratıcısıyla ilişki içerisinde olan birey, evrende kendisini güvende hissedecek, ölüm ve sonrasında yönelik korkularından emin olacaktır (Yapıcı, 2007, 273).

Din-mekân ilişkisi, din psikolojisi çalışmalarında ele alınan önemli konulardan biridir. Çünkü ibadet, kulun kendi sınırlarını aşarak yaratıcısına ulaşacağı alemler arası bir yolculuktur. Bu yolculuğun başlaması ve kalitesi ise bireyin dini duygu ve motivasyonunun yoğunluğuna bağlı olacaktır. Dindarlığın daha alt düzeylerinde bulunan bireylerin, ibadete yönelik motivasyonları düşük olduğu gibi, amacı kutsalla içsel teması sağlamak olan ibadetlerde bu gibi bireyler çoğu kez bu duyguyu yakalanamamaktadırlar. Kutsal mekanların bu bakımdan motivasyonu yükseltici bir fonksiyonu bulunur. Dini mekanlar, bireyin psikolojik durumunu etkileme ve ibadete hazır hale getirme gücüne sahiptir. Bu bağlamda konu, birey-mekân ilişkisi içerisinde ele alındığında kutsal mekanın bireye kattığı diğer önemli husus ise anlam boyutundadır. Bazı tecrübeler ve hatıralara şahitlik eden mekanlar, daha sonra gerçekleştirilen yaşantıları etkileyerek bireyin ruh dünyasında bilişsel ve duygusal girdiler üretecektir. Bu tecrübe ve hatıralar bireyi bir adım daha yaratıcısına yaklaştıracak tecrübeler yaşamasına etki edecektir. Dini açıdan kutsal ilan edilmemesine rağmen tarihi, kültürel ve sanatsal yapıların da bireyin ruh dünyasında aynı etkileri oluşturacağı söylenebilir (Karaca, 2017, 153-154).

Din psikolojisinin en önemli konularından biri olan, bireyin iradesi dışında kendiliğinden gelişen dini tecrübe, kavramsal olarak düşünme, muhakeme etme ve açıklama yoluyla elde edilen bilmeden daha zengin, duygusal bakımdan daha yoğun sezgiye dayalı bir yaşantı olarak tarif edilebilir. Dini tecrübenin konusu kutsaldır (Hökelekli, 1993, 129-131). Bu bağlamda, ibadet mekanları, bu mekanların geçmişte şahitlik ettiği hatıralar, bireyin kutsalla ilişkisini kolaylaştıracaktır. Bu tür tarihi, kültürel ve sanatsal mekanları ziyaret eden dindarın yaşadığı tecrübe, bir taraftan bireyin bilgi dünyasının derinliklerine nüfuz edecek, diğer taraftan sevgi, korku, ürperme gibi duygular bireyi doruğa ulaştıracaktır. Bireyin kutsalı hissetmesi ve yaşaması olarak ortaya çıkan dini tecrübe, bireyin maneviyatı güçlendireceği ve içsel huzura kavuşmasına etki edeceği söylenebilir. Dolayısıyla insanların tarihi, kültürel ve sanatsal dini mekanları ziyaret etmesinin altında böyle bir motivasyonun olduğu da söylenebilir.

Turizm ve İnanç Turizmi

Turizm, “devamlı ve sürekli olarak yaşanılan yerler dışına, 24 saatten az olmamak veya en az bir gece konaklamak şartı ile zevk, eğlence, dinlenme, iş, merak, din, spor ve akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılma gibi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla bireysel veya toplu olarak yapılan seyahatlere” (Küçük, 2010, s.761-762) denmektedir. Turizm hareketliliği, büyük ölçüde psikolojik etmenlerden kaynaklanmaktadır. Bireyin, bir yere seyahat etmeye yönelik güdülenmesi, seyahat seçeneklerinden biri üzerinde karara varması tamamen psikolojik bir hadisedir (MEB, 2014, 4). Bu çerçevede turizmin altında yatan temel güdüler üzerine birçok araştırmacı çalışmalar yapmıştır. Olağan ve rutin yaşamın dışına çıkma, benlik değerlerini yükseltme, yaşamdan zevk almasına olanak sağlayacak fırsatları değerlendirme, rahatlama, dinlenme ve eğlenme, eski kültürleri tanıma, merak, yalnızlıktan kaçma, tanınmadığı bir ortama giderek bastırıldığı bir kısım arzularına doyum arama gibi güdülerin, bireyi turizme yönlendirdiği üzerinde durulmaktadır. Daha çok insanın ihtiyaçlarından hareketle tanımlanan bu güdüler genel olarak Maslow’un ihtiyaç teorisiyle ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte bazı araştırmacılar turizme yönelimi etkileyen güdülerini iki grupta ele almışlar, bunları “kaçış güdülerini” ve “yöneliş güdülerini” şeklinde tasnif etmişlerdir. Kaçış güdülerini kişinin bulunduğu ortamdan başka bir lokasyona turizm hareketliliğine yol açarken yöneliş güdülerini ise daha çok seçenekler içerisinde birinin tercih edilmesinde etkili olmaktadır. Bunların dışında turizm hareketliliğini etkileyen güdülerini, farklı şekillerde tasnif eden araştırmacılar da bulunmaktadır (MEB, 2014, 9-14). Bu bağlamda turizmin bir çeşidi olan inanç turizminin de temelinde, bir kısım ihtiyaçlar ve arzular bulunduğunu söylemek mümkündür. İnanç, özellikle bireyi tanrı ile yakınlaşmaya yönelten güdülerin, aynı zamanda bireyi turizm hareketliliğine sevk eden güdülerle birlikte çalıştığı ve dolayısıyla diğer turizm hareketlilikleri nazaran daha güçlü etkiye sahip olan inanç turizminin oluşturduğu söylenebilir.

İnsan hayatının bütün yönlerini etkisi altına alan dinin (Turan, 2018, 509), bireyin hemen hemen bütün davranışlarına yön veren temel motivasyon kaynağı olarak ifade edilmesi yanlış olmayacaktır. Çünkü çok boyutlu bir olgu olarak ele alınan din, insan hayatının kutsalla ilişkilerini belirlediği gibi dinin dışında kalan alanları da etkiler. Birey, neyi yiyip- içeceğinden bireysel ahlaka, diğer insanlarla ilişkilerine kadar seküler yaşantısının içinde her konuda dinin bakış açısını sorgular (Turan, 2017, 119). Bu yönüyle din, insanı harekete geçiren en önemli motiflerden biridir (Certel, 2016, 97). Dinin etki alanlarından biri de turizm hareketliliğidir. Para kazanma, yerleşme dışında çeşitli fizyolojik ve psikolojik güdülerini içeren turizmin en önemli motivasyon kaynaklarından biri inançtır. İnanç turizmi insanlık tarihinde yapılan en eski turizm çeşitlerinden biridir (Özpay, 2017, 938). Bu bağlamda inanç turizmi, “insanların yaşadıkları, çalıştıkları ve çeşitli gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında, inanç merkezlerini ziyaret etmek suretiyle inançlarının gereğini yerine getirmek amacıyla gerçekleştirdikleri dini amaçlı turistik gezilerin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi” olarak tanımlanabilir (Zaman, 2005, 1). İnanç turizmi ile insanlar, kendisinden önce bu mekanlarda yaşamış kişilerin hissiyatlarını anlama, çektikleri sıkıntıların veya yaşadıkları coşkuların farkına varma dolayısıyla inançlarını pekiştirme ve motivasyon kazanma amaçlarıyla kutsal mekanlara ziyaretler gerçekleştirmektedir (Aksoy, 2002, 422). Ruhsal bir rahatlama sağlayan inanç turizmi, kişi için güzel ve hoş vakit geçirmenin yanında, kültür ve tarih bilinci kazandırma, dinlerin miraslarının günümüz yaşamına etkilerini görebilme imkânı sağlamaktadır (Şahiner, 2012, 29). İnançlarının geçmişine uzanmak, dinler tarafından kutsallık atfedilen merkezleri ziyaret etmek, “hacı” olmak isteyen, manevi tatmin ve iç huzur arayan milyonlarca insan her yıl inanç turizmi hareketliliğine katılmaktadır. Bu bağlamda Brahmanlık’ta Benares, İslamiyet’te Mekke ve Medine, Hristiyanlık’ta Kudüs, Roma ve Efes, Musevilikte yine Kudüs, kutsal mekanlar olarak en çok ziyaret edilen başlıca merkezlerdir (Sargın, 2006, 2-3). Kutsal olarak addedilen bu mekânlar ve imgeler, zaman ve mekân bağlamında insanın hissettiği sonsuzluk duygusuna gerçeklik kazandırır. (Özpay, 2017, 938-939). Bu ziyaretlerin temelinde, kutsal olan varlıklarla yakınlık ve dostluk kurma, kendi acizyetinin farkında

olarak güçlü olan Yüce varlığın koruma ve inayeti altına girme, günahlarından arınma, sonsuzla birlik içerisinde olma gibi güdülerin bulunduğu söylenebilir. Japonya’da görkemli Fuji yanardağına ve Hindistan’da hayat kaynağı olarak görülen Ganj nehrine kutsallık atfedilmesi, bu mekanlara yapılan ziyaretler de aynı güdüler çerçevesinde değerlendirilebilir.

İnanç turizmi sadece dinlerin zorunlu kıldığı hac ibadeti ile de sınırlı değildir. Belli bir dönem dini açıdan önemli merkez haline gelen mabetler, dini açıdan önemli şahsiyetlerin defnedildiği türbe ve mezarlar inanç turizminin durakları olarak kabul edilmektedir. Anadolu, çeşitli inanç ve medeniyetlere ev sahipliği yapması dolayısıyla inanç turizmi açısından önemli bir zenginliğe sahiptir. Bu mekanlar da diğer kutsal mekanlar gibi, geçmiş toplumların yaşadığı dönemin hissiyatını teneffüs etme, manevi huzur bulma, günahlarından arınma, geçmiş dönemde o mekanlarda yaşayan ve dini geleneğin oluşması ve yayılmasında önemli hizmetleri üstlenen ve bu özelliği ile tanrının iltifatına mazhar olan kişilerin yaşantılarına ortak olma, tanrıya yakınlaşma, onun koruması altına girme, önemli dini şahsiyetlerin defnedildiği türbe ve yatırımları ziyaret ederek tanrıya yakınlaşma, bir takım isteklerini iletme, manevi tatmin yaşama gibi güdülerin tatminine imkan sağlamaktadır. Türkiye’de yapılan bir araştırmada türbe ziyaretinde bulunan 3003 ziyaretçiden 1699’unun (%57) dilekte bulunduğu, %28,6’sı hastalık ve sıkıntılara çare bulmak, %13,8’i evlenmek ve çocuk sahibi olmak, %13,8’i sınav ve derslerde başarılı olmak, %10,5’i iş bulmak ve geçim sıkıntısından kurtulmak, %7,7’si aile geçimsizliğini düzeltmek, %7,2’si nazar ve benzerinden kurtulmak gibi sosyal hayatını düzene koyucu bireysel amaçlarla türbeleri ziyaret ettiği anlaşılmaktadır (Köse ve Ayten, 2010, 93).

Karadeniz Bölgesi İnanç Turizmi Potansiyeli

Doğu Karadeniz, daha çok tabii güzellikleriyle anılan bir lokasyon olmakla birlikte, inanç turizmi potansiyeli de yüksek olan bir bölgedir (Kızılgeçit, 2016). Arkeolojik bulgular, Orta Karadeniz bölgesinde yerleşimin Paleolitik Çağdan itibaren var olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak M.Ö. 7. Yüzyıldan itibaren Hellen kolonistleri bölgeye hâkim olmuşlardır (Aktüel Arkeoloji, Web.). Yaklaşık bu tarihlerden itibaren Türk ve akraba toplulukları bu bölgede varlık göstermeye başlamıştır. Bu bölgelere yerleşen Türk unsurları yöre halkı arasında erimişlerdir. 530 yıllarından itibaren bölgede Bizans İmparatorluğunun hakimiyeti söz konusu olmuştur. 1018 tarihinden itibaren ise Doğu Karadeniz’e Oğuz göçü başlamıştır. Belli bir dönem Selçukluların da hakimiyet kurduğu bölgenin etnik yapısı, çeşitli sebeplerle birçok Türk ve Türkmen topluluklarının yurt edinmesi sonucu değişmiştir. Son olarak Osmanlı İmparatorluğu 1479’da bölgeye hâkim olmuştur (Tellioglu, 2007). Kısaca özetlenen Doğu Karadeniz tarihinden de anlaşılacağı üzere bölge, birçok inanç ve kültüre ev sahipliği yapmıştır.

Günümüze ulaşan ve inanç turizmi açısından değer ifade eden yapılar, daha çok Bizans dönemi ve sonrası eserlerden oluşmaktadır. Ordu ili sınırlarında bulunan ve inanç turizmine konu olabilecek yapıtlar ise sınırlı ve genellikle yakın tarihe aittir. Günümüze ulaşan en eski yapı “Eski Pazar (Bayrambey) Camii (Bayhan, 2019, 11-13) ve Hamamları”dır. 1380 yılında Hacıemiroğulları tarafından imar edilen cami, 1871 yılında Şebinkarahisar mutasarrıfı Hüseyin Battal Paşa tarafından onarılmıştır. 14. Yüzyılda yöreye geldiği düşünülen “Şid Abdal’a” ait türbe, XVI. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen “Laleli (Çivisiz) Camii” (Bayhan, 2005, 1-22; Bayhan, 2009, 59-62; Bayhan, 2019, 192-201), 13. 14. Yüzyıllarda yaşadığı düşünülen ve Ünye’de vefat ettiği varsayılan “Şeyh Yunus Emre Türbesi”, Müslüman ziyaretçiler için önemli merkezler arasındadır. Bunlarla birlikte 1853 yılında inşa edilen “Taşbaşı Kilisesi”, 1869 tarihli “Yason Kilisesi” Hıristiyanlar için inanç turizmi bağlamında son dönem mimari yapıtlardandır*.

Doğu Karadeniz’de, Müslüman ve Hıristiyan dünyasının önemli inanç duraklarından biri de Giresun ili sınırları içerisinde yer alan eserlerdir. Bu eserlerin en önemlilerinden biri “Meryemana Manastırı”dır. Giresun’un Şebinkarahisar ilçesinde bulunan bu manastırın ilk kuruluşunun 481-490

* Bilgiler Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Tanıtım Broşüründen alınmıştır.

yıllarına rastladığı kaynaklarda geçmektedir. Manastırın büyük bir tahribata uğradığı 19. Yüzyılda tamamen yenilediği ve günümüze ulaşan kalıntıların bu döneme ait olduğu belirtilmektedir. Bu manastırın 26-28 Ağustos aylarında halen daha ibadet maksatlı olarak ziyaret edildiği kaynaklarda ifade edilmektedir (Bayhan, 2005, 26).

Şebinkarahisar ilçesi Hıristiyanlık dünyasına ait birçok eseri barındırmaktadır. “Meryemana Şapeli”, 1874 yılında imar edilen “Çicese Kilisesi”, kitabesinden 1890 yılında kurulduğu anlaşılan “Asarcık Kilisesi”, 19. Yüzyılda inşa edildiği düşünülen ve daha sonra camiye dönüştürülen, iç kısımlarında cami unsurlarının göze çarptığı ancak dış kısmında fazla değişikliğin olmadığı “Turpçu Köyü Kilise Camii”, kuruluşu 19. Yüzyıla dayandırılan ve bugün büyük bir kısmı tahrip olan “Göynük Kilisesi I” ve daha az tahrip olarak günümüze ulaşan ve yine kuruluşu 19. Yüzyıla dayandırılan “Göynük Kilisesi II”, bugün harabeye dönmüş “Tamzara Kilisesi” ve “Tamzara Şapeli”, 19. Yüzyılda inşa edildiği düşünülen ve 1961’de camiye dönüştürülen “Bacana Köyü Kilise Camii” önemli tarihi eserler arasında zikredilebilir. Ancak bazı eserlerin, bugün mülkiyetinin şahıslarda olması, ahır, samanlık gibi amaçlarla kullanılması dolayısıyla tadilatlarının yapılmadığı gibi uygunsuz kullanımları sebebiyle daha fazla tahrip oldukları söylenebilir (Bayhan, 2005, 26-65, Bayhan, 2015, 341-355).

Şebinkarahisar ilçesi sınırlarında Hıristiyanlık inancına hitap eden eserler olduğu kadar bölgenin Müslümanlaşmasından sonraki dönemlerde önemli sayılabilecek camiler de inşa edilmiştir. Fatih Sultan Mehmed’in 1473’te “Otlukbeli Savaşını” kazandıktan sonra yapımına başlanan “Fatih Camii”, Mengücek Beyi Muzafferüddin Muhammed’in inşa ettirdiği kuruluşu XII. Yüzyılın sonlarına dayandırılan “Behramşah Camii”, en fazla tahrip olan ve kitabesi Rumlar tarafından yok edildiği için kuruluş tarihi bilinmeyen ancak Eratnalılar döneminde Melik Ahmed zamanında 1366 yılında yapıldığı ileri sürülen “Taş Mescidi”, 1587 yılında inşa edilen “Kurşunlu Camii”, tarihi hakkında bilgi edinilemeyen ve restorasyon çalışmaları ile orijinalinden tamamen farklılaşan “Müftü Efendi Camii”, daha yakın tarihli olan 1924 yılında inşa edilen “Kadioğlu Camii”, 1899 yılında kurulan “Tamzara Camii” önemli dini mekanlar arasında sayılabilir. Bunlarla birlikte bölgedeki mezar taşlarından, Seyyid lakabı bulunan bazı şahsiyetlerin mezarlarının bu bölgede olduğu anlaşılmaktadır (Bayhan, 2005, 66-82, 149-162, Bayhan, 2015, 341-355). Giresun ili sınırları içerisinde yer alan Şebinkarahisar’ın Milattan Önceki yıllardan itibaren birçok kültüre ev sahipliği yaptığı, kültürel varlık bakımından zengin ve çeşitliliğe sahip olduğu, birçok medeniyete ait eserleri bünyesinde barındırdığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Şebinkarahisar inanç turizmi bakımından önemli bir merkez olma potansiyeline sahip olan kentlerden biridir.

Trabzon sınırları içerisinde de önemli inanç turizmi merkezleri bulunmaktadır. Maçka sınırları içerisinde yer alan Sümela (Meryemana) Manastırı, Hıristiyan dünyaya hitap eden en önemli inanç turizm merkezlerinden biri olduğu söylenebilir. Bizans İmparatoru I. Theodosius zamanında (375-395) Atina’dan gelen Barnabas ve Sophranios isimli iki rahip tarafından kurulmuştur. 1461 yılında bölge Türk hakimiyeti altına girmesinden sonra da Osmanlı İmparatorluğu manastırın haklarına dokunmamış, bazı yeni imtiyazlar dahi vermiştir. 19. Yüzyıla kadar çeşitli onarımlarla muhteşem bir hale gelen manastır, Müslüman - Rum mübadelesi sürecinde boşaltılmış, ardından atıl durumda kalan manastır tahrip olmuştur. Bugün halen restorasyon çalışmaları süren manastır, belli bir döneme damga vuran önemli eserlerdendir**.

Sümela manastırı kadar önemli eserlerden biri de geç Bizans kiliselerinin en iyi örneklerinden biri olan Ayasofya’dır. 1238 - 1263 yılları arasında, I. Manuel Komnenos zamanında, Bizans taşra üslubunun, Gürcü soğan kubbe, Selçuklu taş işlemeciliği ile bir harmoni içinde kullanılmasıyla bir manastır kilisesi olarak inşa edilmiştir. Trabzon’un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethinden sonra 1511 yılında camiye çevrilmiş ve vakıf eseri olmuştur.

Bu eserler yanında 1349-1390 yılları arasında kurulan “Kızlar Manastırı”, Sümela Manastırının yakınında mimari özellikleri ve süslemeleri bakımından 18-19. Yüzyılda kurulduğu düşünülen “Ayavarvara Manastırı”, 1424 yılında kurulan “Kaymaklı Manastırı”, Maçka sınırları içerisinde ormanlık

** Bilgiler Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Tanıtım Broşüründen alınmıştır.

alandaki kurulan “Vazelon Manastırı”, 8. Yüzyılda Maçka sınırlarında ulaşılması güç olan bir kaya bloğunun üzerine kurulan “Kuştu Manastırı” önemli yapıtlar arasında sayılabilir.

Hıristiyan inanışında önemli sayılan bu eserler yanında Fatih Sultan Mehmed’in Trabzon’u fethinden sonra bu bölgede yapılan camiler İslami eserlerin en eski ve en özgünlerinden örnekler sunmaktadır. Bunlardan birisi Yavuz Sultan Selim’in annesi Gülbahar hatun için yapılan “Gülbahar Hatun Camii ve Türbesi”dir. 1514 yılında yapılan ve külliyyeden oluşan yapıdan geriye sadece camii ve türbe kalmıştır.

Tarihi 914 yıllarına kadar ulaşan, Komnenos Krallığı döneminde “Altınbaşlı Meryem Kilisesi” adıyla başkilise olarak kullanılan “Ortahisar Fatih Büyük Camii”, kayıtlara göre Trabzon’un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed’in ilk cumayı kıldırıldığı yapıdır. Daha sonra da camiye dönüştürülmüştür. 1529 yılında Kanuni Sultan Süleyman zamanında görev yapan valilerden İskender Paşa tarafından inşa ettirilen “İskender Paşa Camii”, Bazilika olarak yapıldığı düşünülen, ilk olarak ne zaman kurulduğu bilinmeyen, Trabzon’un kurtarıcı ve koruyucu azizi Eugenios’a ithaf edilen ve Trabzon’un fethinden sonra kiliseden camiye dönüştürülen “Yenicuma Camii”, bazı kaynaklara göre, Sultan Orhan döneminde Ahi Evren’in dervişinin bugünkü cami ve türbenin yerinde inşa ettirdiği bir dergâh olan ve tarihi bilinmeyen “Ahi Evren Dede Camii” önemli İslami eserler olarak söylenebilir***. Bilgilerin derlendiği Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün tanıtım broşüründe türbe ve yatırlara yer verilmediği görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Turizmin en önemli türlerinden olan inanç turizmi, altında yatan güçlü motivasyonlardan dolayı büyük bir potansiyele sahiptir. Dünyada ilk ve en yaygın turizm faaliyetlerini inanç turizminin oluşturduğu literatürden anlaşılmaktadır. İnanç turizminin sahip olduğu bu potansiyelin ardında, bireyi etkisi altına alan güçlü motiflerin olduğu görülmektedir. Turizm hareketliliğine yol açan güdüler yanında inanç olgusunun altında yatan motiflerin birlikte aktif olduğu inanç turizmi, bu yönüyle diğer turizm çeşitlerine nazaran daha fazla gelecek vadetmektedir. Manevi tatmin ve iç huzur sağlayan inanç turizmi, hacı olmanın yanında manevi çekim alanı oluşturan dini yapı, mabet ve türbeler gibi inanç merkezlerini arz etmektedir. İnsanların bir takım arzu ve isteklerini gerçekleştirme hevesleri, bazı çaresizlik durumlarında destek arama, dayanma ve güvenme istekleri, çeşitli hata ve kusurlarından kurtulma ve arınma arzusu bireyi güçlü olan varlıkla yakınlaşmaya, geçmiş dönemlerde güçlü manevi duyguların yaşandığı mekanları ziyarete ve o dönem yaşantılarını simüle etmeye, dini kutsiyet atfedilen şahsiyetlerin mezar, türbe ve yatırlarını ziyaret ederek tanrı ile yakınlık kurmaya yöneltmekte olduğu söylenebilir.

Doğu Karadeniz bölgesinin birçok din ve kültüre ev sahipliği yapması, inanç turizmi arz kaynaklarının oldukça fazla olmasına imkân sağlamıştır. Bu bağlamda Doğu Karadeniz bölgesinin büyük bir inanç turizmi potansiyelini bünyesinde barındırdığı rahatlıkla söylenebilir. Ancak arz kaynaklarının çokluğu kadar bunların sunumu da büyük önem arz etmektedir. Öncelikle tarihi, sanat değeri ve mistik özellikleri ile öne çıkan eserler, hızla aslına uygun olarak restore edilerek ziyaretçileri tatmin edici bir mekâna dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayrıca inanç merkezlerinin yeteri düzeyde tanıtımı da önemlidir. Bugün büyük kitlelere hızla ulaşma imkânına sahip internet, bu eserlerin tanıtımında yoğun bir şekilde kullanılması, daha fazla ziyaretçi akışına imkân sağlayacaktır. Her bir esere yönelik çeşitli dillerde yapılacak web sayfaları, yurtiçinde ve yurtdışında bulunan çeşitli turizm acentelerine yönelik yapılacak bilgilendirmeler daha fazla ziyaretçi gelmesine olanak sağlayacaktır. Bunlarla birlikte bu kutsal mekanlara yönelik üretilecek efsane ve mitler, birçok ziyaretçinin merak duygusunu tetikleyecektir. Geçmiş yıllarda “Van gölü canavarı” efsanesi üretilmesi, ulusal ve uluslararası medyada bu efsanenin yer almasının sağlanması, Van ili ve çevresine yönelik ziyaretçi sayısını artırdığı söylenebilir.

Turizm arz kaynakları kadar bu mekanlara ulaşım, çevre temizliği, bölge halkının ziyaretçilere

*** Bilgiler Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Tanıtım Broşüründen alınmıştır.

tavrı, ziyaretçilerin konaklama, yeme-içme ve insani ihtiyaçlarının karşılanması da önemlidir. Bazı tarihi mekanlara ulaşım güçlüğü, çevrenin temiz olmaması, turist kafilelerine kötü muamele ve tuvalet gibi insani ihtiyaçların karşılanmasında karşılaşılan güçlükler bazı önemli tarihi mekanların tur güzergahlarından çıkarılmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda Valilik ve belediyeler turistik değer ifade eden mekanların daha fazla ziyaret edilebilmesi için bu bölgelerin ulaşım, temizlik ve sıhhat mekanlarının temiz ve yeterli sayıda olması hususlarına titizlik göstermelidir.

Yapılan yüzeysel incelemede, inanç turizmi arz kaynaklarının internet ortamında yeteri kadar tanıtılmadığı, il kültür ve turizm müdürlüklerinin hazırladıkları broşür ve kitapçıkların bilgi bakımından yetersiz olduğu, özellikle farklı dillerde bu mekanları tanıtıcı yeterli sayfalara ulaşılamadığı, çeşitli uluslararası inanç turizmi hizmeti sunan acentelerin gezi güzergahlarında Doğu Karadeniz lokasyonunun yer almadığı görülmüştür. Bu nedenle ziyaretçilerin, yüzeysel aramalarda dahi, bölge ve inanç turizmi merkezleri hakkında merak uyandırıcı, yeterli bilgilere hızlıca ulaşacak sayfaların tasarlanması ziyaretçi sayısını artırmak için önemlidir. Bununla birlikte yurtdışı temsilcilikleri aracılığıyla turizm acentelerine bu bölgede yer alan inanç turizmi arz kaynaklarının tanıtımı, hatta önemli acente temsilcilerinin bölgeye davet edilerek misafir edilmesi ve mekanların öncelikle turist acentelerine tanıtımı önemli stratejik adımlar olarak söylenebilir.

İslam dininin hac dışında özellikle türbe ziyaretlerine bakış açısı çerçevesinde bir değerlendirme yapılacak olursa, inanç turizmine konu olan mekanların ziyaretleri ve ziyaretçilerin bu mekanlarda dile getirdikleri istek ve arzuları her ne kadar İslam dininin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktaysa da bu mekanların insanlar için birer terapi hizmeti sunduğu da vakıdır.

Bu makalede, İl Kültür Müdürlükleri broşürleri ve yöreye yönelik kaynaklarda yer alan ve öne çıkan yapılardan bir örneklem sunulmaktadır. Çalışma Ordu, Giresun-Şebinkarahisar ve Trabzon illerinde yer alan yapılarla sınırlandırılmıştır. Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan ve diğer il ve ilçelerde bulunan benzer yapılar araştırmanın dışında tutulmuştur.

Kaynakça

Aksoy, M. (2002). Türkiye'de İnanç Turizmine Genel Bir Bakış ve Hristiyanlığın Seyahate Verdiği Önem. 2000. Yılında Hristiyanlık (Dünü, Bugünü ve Geleceği) (9-10 Haziran 2001) içinde (s. 417-431). Ankara: Dinler Tarihi Araştırmaları-III.

Aktüel Arkeoloji. Karadeniz Tarihi. <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/karadeniz-tarihi>

Alıcı, M. (2005). Kutsal'a Giden Yol: Dinler Tarihi'nde Bir Metodolojik Yaklaşım veya Bir Bilim Olarak Din Fenomenolojisi. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi V(3), 73-120.

Avcı, E. (2011). İzmir'in İnanç Turizmi Potansiyelinin Seyahat Acentaları Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Bayhan, A. A. (2005). Anadolu Kültür Mirasında Şebinkarahisar. İstanbul: Şebinkarahisar Belediyesi Yayınları.

Bayhan, A. A. (2005). Ordu / İkizce'den Bir Ahşap Cami: Laleli (Eski) Camii. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi İçinde. Sayı: 14. Erzurum, 1-22.

Bayhan, A. A. (2009). Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap (Çanti) Camiler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2(7): 55-84.

Bayhan, A. A. (2015). Günümüze Ulaşan Tarihi Eserleriyle Şebinkarahisar'ın Kültürel Kimliği. Geçmişten Günümüze Giresun'da Dini ve Kültürel Hayat Sempozyumu-I (25-27 Ekim 2013) Bildiriler I-II İçinde (s. 341-355.) Mehmet Fatsa (Ed.). İstanbul: Giresun İl Özel İdaresi Yayını.

Bayhan, A. A. (2019). Geçmişten Günümüze Ordu'nun Geleneksel Ahşap Camileri. Ordu: Ordu Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

- Baymur, F. (1993). Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap.
- Bekdemir, Ü., Sezer İ. (2013). İnanç Turizmi Bağlamında Yapılan Türbe Ziyaretlerinin Yöre Halkındaki Yansımaları: Giresun İli Örneği. Geçmişten Günümüze Giresun'da Dinî ve Kültürel Hayat Sempozyumu-I (25-27 Ekim 2013) Bildiriler I-II içinde (s. 269-278). Mehmet Fatsa (Ed.) Giresun: Giresun İl Özel İdaresi Yayını.
- Certel, H. (2016). Din Psikolojisi. Isparta: Berikan Yayınevi.
- Cilacı, O. (2003). İnanç Turizmi ve Eyüp Sultan. Eyüp Sultan Sempozyumu VII. içinde (s. 102-107). İstanbul: Elit Matbaacılık.
- Doğaner, S. (2009). Din ve Turizm: Türkiye'de İnanç Turizmi. Eğribel, E. ve Özcan, U. (Ed.) Türkiye'de Toplum Bilimlerin Gelişimi II içinde (ss. 338-350). İstanbul: Kitabevi,
- Göktaş, L. S. (2016). Şanlıurfa ve Konya İllerinin İnanç Turizmi Potansiyelleri ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından İki İlin Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hökelekli, H. (1993). Din Psikolojisi. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karaca, F. (2017). Din Psikolojisi. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.
- Kızılgeçit, M. (2016). Dindarlık Üzerine Meta Analitik Bir Çalışma Doğu Karadeniz Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(4):1143-1163.
- Kızılgeçit, M. (2017). Din Psikolojisinin 100'ü. Ankara: Otto.
- Köse, A., Ayten, A. (2010). Türbeler Popüler Dindarlığın Durakları. İstanbul: Timaş.
- Küçük, M. A. (2010). İnanç Turizmi Açısından Türkiye. Türkiye'de Dinler Tarihi (Dünü, Bugünü ve Geleceği) Sempozyumu içinde (755-789). Ankara: Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları.
- MEB, (2014). Turizm ve İnsan Psikolojisi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mehmedoğlu, A. U. (2013). İnanç Psikolojisine Giriş. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Ordu Gezi Rehberi. (2015). Ordu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <http://www.ordukulturturizm.gov.tr/Eklenti/42498,gezi-rehberi-2015.pdf?0>
- Oymak, İ. (2013). Harput'ta Bulunan Kutsal Mekanlar ve İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu (23-25 Mayıs 2013) içinde (851-878). Enver Çakar (Ed.) Elazığ: Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Özpay A. G. (2017). Türkiye'de İnanç Turizmine Yeni Bir Örnek: Kutsal Balıklı Göl (Malatya). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3): 937-951.
- Özşahin, E. (2012). İnanç Turizmi ve Jeomorfoloji İlişkinine Bir Örnek: Mekke (Suudi Arabistan). Akademik Bakış Dergisi, 32: 1-20.
- Paksoy, S., Paksoy, M. (2013). İnanç Turizminde Esrab-ı Kehf'in Yeri ve Önemi. Uluslararası İnanç Turizmi ve Ashab-ı Kehf Sempozyumu (20-22 Eylül 2012) içinde (s. 137-143). Seydihan Küçükdağlı, Serdar Yakar (Ed.). Kahramanmaraş: Öncü Basımevi.
- Peker, H. (2016). Din Psikolojisi. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(2): 1-18
- Smith, E. E., Hoeksema-Nolen, S., Fredrickson, B. & Loftus, G.R. (2016). Atkinson & Hilgard Psikolojiye Giriş. Öznur Öncül & Deniz Ferhatoplu (Çev.). Ankara: Arkadaş.
- Şahiner, T. (2012). İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Tanrıverdi, H. (2014). Felsefi Düşünce ve İslam Dünyasındaki Seyri. Adem Çatak ve Berat Sarıkaya (Ed.),Uluslararası İslami İlimlerini Teşekkürü ve İslami İlimler Arası İlişkiler Sempozyumu (28-30 Nisan

2014 Bişkek) içinde (s. 175-190) Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.

Tellioğlu, İ. (2007). Doğu Karadeniz Bölgesinin Türk Yurdu Haline Gelmeye Hakkında Bir Değerlendirme. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları* 2(2): 654-664.

Trabzon. Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/Eklenti/59518,home-of-trabzon-turkcepdf.pdf?0>

Turan, Y. (1999). Psikolojik ve Sosyal Yönleriyle Kurban. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turan, Y. (2017). Kişilik ve Dindarlık. İstanbul: Ensar Yayınları.

Turan, Y. (2018). Yalnızlıkla Başa Çıkma: Yalnızlık, Dini Başa Çıkma, Dindarlık, Hayat Memnuniyeti ve Sosyal Medya Kullanımı. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(1): 479-516.

Uyanık, N. (2011). Geleneksel Kültürden Popüler-Medyatik Kültüre: İnanç Turizmi ve Midyat. *Uluslararası Midyat Sempozyumu (7-9 Ekim 2011.)* içinde (965-972).

Yapıcı, A. (2007). Ruh Sağlığı ve Din. Adana: Karahan Kitabevi

Zaman, M. (2005). Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri Sumela (Meryamana) Manastırı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(2): 1-24.

Summary

As a complex creature, the behavior of the human being is also quite complicated. Some motives lead to human behaviors. These motives emerge from various wishes and needs and force people to some behavior towards their satisfaction (Smith et al., 2016, 353; Baymur, 1993, 64; Hökelekli, 1993, 80). This also applies to the tourism area. In other words, it is possible to talk about some sources of motivation that lead the individual to tourism. In this sense, the motives such as curiosity, searching for its roots, being purified, and being close to the sacred are the basis of various touristic activities such as visiting different regions and places, examining historical ruins, visiting sacred places, attending religious rites and ceremonies (Küçük, 2010, 759; Özpay, 2017, 938). This study aims to examine the main motives underlying belief in tourism and to gain a perspective on the policies to be established to visit the sacred places in the Black Sea region.

Beliefs refer to "being connected to a thought from the heart; believing in God in religion means trust and belief in one" (Kızılgeçit, 2017, 22). The belief in existence, events, and facts belonging to the religious field is called religious belief, in other words, faith (Certel, 2016, 98). Therefore, in the religious literature, beliefs refer to subordinate to certain orders and provisions within the framework of faith in a supreme being and to be bound by heart.

Faith is a multidimensional act that concerns the whole of human cognition, emotion, will and behavior (Mehmedoğlu, 2013, 47). All kinds of acceptance from doubt to certainty can be expressed with the concept of belief (Certel, 2003, 83). In this sense, the belief of the believing individual can be effective in all emotions, thoughts, desires, and behaviors. In other words, belief can be expressed in the form of loyalties that connect the person from the heart (TDK, 2005, 965), which creates a strong will and a unique motivation to perform certain behaviors.

Some psychological factors underlie believing in a supreme being. The desire to turn to the belief of a supreme being that will make him feel safe because of being powerless and helpless in the face of nature is such an incentive. Throughout history, it is understood that under the religious behaviors of people, there are desires such as getting along with the supreme being, being close to him, protecting him from wrath and having abundant blessings (Turan, 1999, 1). When the history of philosophy is analyzed, it is seen that since ancient times, people are constantly looking for answers to the questions of how and why they exist, what the essence of the universe and man are (Godverdi, 2014, 175).

In this questioning process, a human being has tried to determine his place in the universe. These questions ultimately played an important role in conveying the individual to a strong and mighty creator. Fear of death and desire for immortality is one of the motives that can be addressed within this framework. Despite knowing the fact of death, which is the last stage of life, man has the desire to be immortal and to have eternal life. It can be said that the person who is afraid of death and pursues being immortal satisfies this desire with religious beliefs. In addition to the belief that the souls are immortal, faith in an eternal hereafter will satisfy the desire of immortality that exists in the depths of one's soul. Again, the feeling that people feel guilty and sinful is considered as one of the motives under their inclination towards religious belief (Hökelekli, 1993, 81-121; Mehmedoğlu, 2013, 56-74; Peker, 2016, 76-85; Cartel, 2016, 104-110). Religious belief, which takes a deep and strong place in the inner world of man, can lead the individual to the relationship with the sacred.

Tourism is defined as "to meet the needs such as pleasure, entertainment, rest, work, curiosity, religion, sports, and relatives, attending congresses and seminars, provided that it is not less than 24 hours or to stay at least one night, out of the places that are constantly and continuously lived. collective travels" (Küçük, 2010, p.761-762). Tourism mobility is largely due to psychological factors. The motivation of the individual to travel somewhere and to decide on one of the travel options is completely psychological (MEB, 2014, 4). In this sense, many researchers have focused on the main motives underlying tourism. Motivations such as getting out of ordinary and routine life, raising self-values, evaluating opportunities that will allow them to enjoy life, relaxation, resting and having fun, recognizing old cultures, curiosity, escaping from loneliness, seeking satisfaction for some of their desires by going to an unfamiliar environment, lead the individual to tourism. It focuses on.

It would not be wrong to express religion (Turan, 2018, 509), which affects all aspects of human life, as the main source of motivation that directs almost all behaviors of the individual. One of the domains of religion is tourism mobility. Faith is one of the most important sources of motivation in tourism, which includes various physiological and psychological motives other than monetization and settlement. Faith tourism is one of the oldest types of tourism in the history of humanity (Özpay, 2017, 938). In this context, belief tourism can be defined as "the evaluation of religious touristic trips in the phenomenon of tourism to fulfill their beliefs by visiting the belief centers, apart from the places where people live, work and meet their various needs" (Zaman, 2005, 1).

With faith tourism, people visit sacred places to understand the feelings of the people who lived in these places before them, realizing their beliefs and gaining motivation due to the awareness of the troubles they experienced or the enthusiasm they experienced (Aksoy, 2002, 422). In addition to having a nice and pleasant time for a person, belief tourism, which provides a spiritual relaxation, provides an opportunity to gain awareness of culture and history, and to see the effects of the heritage of religions on today's life (Şahiner, 2012, 29). Millions of people, who want to reach the past of their beliefs, visit centers that are sacred by religions, become "pilgrims", seek spiritual satisfaction and peace of mind, participate in faith tourism activity every year. In this context, Benares in Brahmanism, Mecca, and Medina in Islam, Jerusalem in Christianity, Rome and Ephesus, Jerusalem in Judaism are the most visited places as holy places (Sargin, 2006, 2-3). These spaces and images, which are regarded as sacred, bring reality to the sense of eternity felt by the man in the context of time and space. (Özpay, 2017, 938-939). Briefly, the basis of these visits are motives such as establishing closeness and friendship with the sacred beings, being under the protection and grace of the Almighty being strong, aware of his weakness, cleansing from his sins, being in unity with eternity.
